

سنگربان توحید در دو جبهه

در تاریخ کشور، دو دهه‌ی پنجاه و شصت قرن جاری را باید دهه‌ی قیام الهی حوزه‌ی علمیه قم در دو جبهه برشمرد؛ یکی جبهه‌ی سیاسی در مبارزه با استبداد و استعمار بود و دیگری جبهه‌ی فرهنگی در مبارزه با هجمه‌ها و شبهه‌افکنی‌های گروهک‌های وابسته به نظام‌های سیاسی و ایدئولوژی‌های اردوگاه شرق و غرب بود. که با کمال دقت و درایت و پشتیبانی از یکدیگر زمینه‌ساز تحقق انقلاب اسلامی شدند. انقلابی که سنگر به سنگر به سمت زمینه‌سازی برای ظهور حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف به پیش رفته است. رهبر و آغاز کننده این قیام سیاسی و علمی حضرت امام قدس سره بود. و در ذیل رهبری ایشان شخصیت‌ها و اساتید بزرگواری بودند که این حادثه مهم تاریخی را رقم زدند. در این میان حرکت علمی و فرهنگی علامه طباطبایی و شاگردان ایشان در احیاء تفکر و اندیشه اسلامی و مقابله با ایدئولوژی‌های الحادی و التقاطی از درخشش بسیار ویژه‌ای برخوردار است. استاد آیت‌الله مصباح یزدی در مقاله‌ی خویش در یادنامه‌ی استاد خود، علامه طباطبایی می‌فرماید: «باید ایشان (علامه طباطبایی) را بزرگترین افتخار حوزه‌ی علمیه‌ی قم، بلکه بزرگترین شخصیت علمی جهان اسلام در این عصر برشمرد که در احیاء تفکر اسلامی صحیح و مبارزه با انحرافات و بدعت‌ها و شناساندن اسلام راستین تأثیر فوق‌العاده‌ای داشت.»^۱ ایشان همچنین، با توجه به پیوند نهضت فکری علامه با نهضت امام راحل، شخصیت‌های یافته‌ی مکتب علامه را از جمله گردانندگان چرخ انقلاب اسلامی دانسته و می‌نویسند: «همین بس که امروز اغلب رجال علمی و سیاسی و روحانی کشور که چرخ انقلاب عظیم اسلامی را به گردش درآورده‌اند از شاگردان بی‌واسطه یا با واسطه‌ی ایشان هستند ...»^۲

علامه طباطبایی و شخصیت‌های گران قدری از تربیت یافتگان ایشان چون شهیدمطهری، شهیدبهشتی، شهیدفتح، شهیدقدوسی، علامه محمدتقی جعفری، علامه مصباح یزدی، علامه جوادی آملی، علامه حسن زاده آملی، و ... نقش به‌سزایی در این مبارزه داشتند. این نامبرداران خبیر بصیر و غیور صبور رهبر کبیر انقلاب را مراد و رهبر خویش یافتند و در پیروی جانانه از آن بزرگوار هرگز کم‌ترین تردیدی به دل راه ندادند. ما بر این باوریم که اگر در ذیل رهبری امامین انقلاب حضور چنین شخصیت‌های اثرگذاری در روند قیام نمی‌بود، انقلاب اسلامی از همان لحظه‌ی پیروزی توسط وابستگان و سر سپردگان شرق و غرب به ناحق مصادره می‌گشت و به بی‌راهه کشیده می‌شد.

در آن تنگناهای فکری و بصیرتی مربوط به دوران آغازین انقلاب، علامه مصباح یزدی به رسالت انقلابی، خطیر و سهم‌گین خویش در هر دو جبهه‌ی سیاسی و فرهنگی عمل کرده و در تداوم این مسیر، در تحقق منویات امام و آرمان یاران شهیدشان همچنان وفادار ماندند و سر از پا نشناخته، نسبت به انجام آن اهتمام ویژه ورزیدند. این حرکت علمی-فرهنگی استاد مصباح آن‌چنان اثرگذار بود که مورد توجه

و تأیید امام امت قرار گرفت به گونه‌ای که ضمن سفارش اکید به گسترش دامنه‌ی آن، شخصاً متعهد شدند که تا آخر عمر و حیات مبارک ایشان حمایت خویش را نسبت به آن مبذول فرمایند و این چنین هم شد. بعد از رحلت حضرت امام، رهبر معظم انقلاب همان مرام امام راحل رَحْلُ تَبَّتْ رَأْدِنَال را دنبال کردند و نسبت به تداوم این نهضت علمی-تربیتی لطف و عنایت ویژه ابراز داشته و می‌دارند. امام عظیم‌الشان ما به درستی تشخیص داده بودند که انقلاب اسلامی نو پا برای تداوم خود و به ثمر رسیدن آثار با برکت آن نیازمند پشتیبانی چنین نهضت فکری و علمی-فرهنگی خواهد بود و مطمئن بودند که اندیشمندی چون استاد مصباح یزدی به خوبی از عهده‌ی انجام چنین رسالت بزرگی برخواهند آمد. علامه مصباح یزدی در شرایطی سکندار این مسئولیت سترگ شدند که قبل از آن طی سالیانی دراز، با درک محضر سه عالم شهیر و کبیر -حضرت امام و علامه طباطبایی و حضرت آیت‌الله بهجت- افتخار شاگردی آن نام‌آوران تاریخ را در پرونده‌ی علمی-تربیتی خویش به ثبت رسانده بودند و از جنبه‌های فقهی، سیاسی، فلسفی، عرفانی، اخلاقی و معنوی آراسته به کمالات برجسته در ساحت‌های گوناگون گردیده بودند. بهره‌مندی درست و کامل و به هنگام استاد مصباح از محضر نورانی و هدایت‌گر این بزرگان چنان مجالی را فراهم ساخت تا بتوان از اندیشه و رفتار و سیره‌ی تربیتی ایشان به مکتب علمی-تربیتی جامع و پویایی دست یافت؛ مکتبی که نشان می‌دهد استاد عالی‌مقام ما، با رویکرد اجتهادی خود، افزون بر حوزه‌ی فقهت و حکمت و عرفان و با تکیه بر معارف قرآن و خرد ناب و با الهام از رهنمودهای معصومین علیهم السلام، در تمامی قلمروهای علوم انسانی، نوآوری خلاق و صاحب‌نظری به نام به شمار می‌روند. این شخصیت والا و برجسته نمونه‌ی والایی از عالمان با حقیقت عالم تشیع هستند که ائمه‌ی هدی علیهم السلام در وصف آن‌ها فرمودند: دانشمندان شیعه ما مرزبانان حریم دین و ولایت در صحنه‌ی رویارویی مستقیم با شیطان و لشکریان اویند تا مانع از سلطه و هجمه‌ی گسترده‌ی آنان علیه شیعیان ما گردند. مقام چنین دانشمندانی هزار هزار مرتبه از مقام مجاهدان راه خدا که به جهاد در برابر دشمن برخاسته‌اند برتر و بالاتر است، چرا که این دانشمندان از دین شیعیان ما دفاع می‌کنند و آن مجاهدان از ابدانشان.^۳ در واقع دین عنصری است که برای تأمین سعادت دنیوی و اخروی بشر نافع است و بدین ترتیب، دفاع از دین به مثابه‌ی دفاع از حریم سعادت هر دو سراسر است، در صورتی که تأمین نیازمندی‌های جسمانی-روانی انسان در نهایت تا هنگام مرگ می‌تواند به حال انسان سودمند باشد.

دوران زندگانی علامه مصباح به روشنی تمام گواهی می‌دهد که ایشان از سنین جوانی در طول هشتاد و شش سال عمر مبارک خود با تمام وجود از قیام امام راحل رَحْلُ تَبَّتْ رَأْدِنَال و کبان انقلاب اسلامی و دستاوردهای گران سنگ آن پاسداری کرده‌اند و در راستای حمایت همه‌جانبه از رهنمودهای مقام معظم رهبری هیچ‌گاه به هیچ وجه و هیچ بهانه‌ای کوتاهی و تعلل به خرج ندادند.

بررسی ابعاد علمی-تربیتی این نام‌آور شهیر فرصت و مجال دیگری می‌طلبد و از ظرفیت و گنجایش این نشریه فراتر است. نظر به اختصاص این شماره از نشریه به زوایایی از زندگی و سیره‌ی علمی و عملی استاد آیت‌الله علامه مصباح یزدی،

مکتب علمی مصباح یزدی

متناسب با ظرفیت فضای نشریه پرداخته‌ایم. اما بحث در مورد بخش اعظم سیره و سبک زندگی این استاد عظیم‌الشان را بناچار باید به وقت و فرصت دیگری واگذار نمود. درخشش مکتب علمی-تربیتی استاد علامه مصباح یزدی به حدی است که به راستی باید ایشان را از مؤثرترین استادان و مربیان برشمرد که در سده ی اخیر خوش درخشیده است و از خود چهره‌ای ماندگار باقی گذاشته است. در این نوشتار کوتاه، به منظور روشن تر شدن مطلب، تنها به بیان اختصاری برخی از ویژگی‌های مکتب مزبور، آن هم به ذکر عناوین بسنده می‌شود، باشد تا به وقت مقتضی و فرصت و مجال مناسب، در این خصوص به تشریح و تفصیل آن‌ها پردازیم.

اتخاذ خط مشی الهی و بینش وجه‌اللهی، انجام فعالیت‌های علمی-تربیتی با نگرش جهادی، تقدم داشتن تزکیه بر تعلیم، انتخاب موضوعات متعالی برای بحث و بررسی، گزینش رویکرد فقهاتی-اجتهادی در مباحث، ارایه‌ی مطالب به صورت کاملاً روشمند، پرداختن به ابعاد فراگیر دانش و رفتار، نظریه‌پردازی دقیق در چارچوب جهان‌بینی و ارزش‌های اسلامی، ابتکار و نوآوری، مراعات انصاف و مروت در نقد بررسی افکار و اندیشه‌ها، حضور در جبهه‌ی مقدم مبارزه با شبهات و انحرافات فکری-اعتقادی، نخبه‌پروری، ثبات و استواری و تعیین چشم‌اندازی متناسب با افق‌های اعلای الهی نمونه مختصات و ویژگی‌هایی است که سیمای مکتب علمی-تربیتی علامه مصباح یزدی را ترسیم می‌کنند. اکنون این شما خوانندگان فرهیخته و عزیز و گرامی و این هم ویژه‌نامه‌ی فرهنگ‌پویا اختصاصی گرامی‌داشت یاد و خاطره‌ی استاد آیت‌الله علامه مصباح یزدی قدس سره.

پی‌نوشت‌ها

۱. مصباح یزدی، محمد تقی، «نقش استاد علامه طباطبایی در نهضت فکری حوزه‌ی علمیه‌ی قم»، در یادنامه‌ی مفسر کبیر استاد علامه سید محمد حسین طباطبایی، قم: انتشارات شفق، ۱۳۶۱، ص ۱۴۳.

۲. همان.

۳. برداشتی از روایت نورانی حضرت امام جعفر صادق علیه السلام: «عُلِّمَاءُ شِيعَتِنَا مُرَابِطُونَ فِي الثُّغْرِ الَّذِي يَلِي إِبْلِيسَ وَ عَفَارِيثُهُ يَمْنَعُونَهُمْ عَنِ الْخُرُوجِ عَلَى ضِعْفَاءِ شِيعَتِنَا وَ عَنِ أَنْ يَتَسَلَطَ إِبْلِيسُ وَ شِيعَتُهُ النَّوَاصِبُ إِلَّا فَمَنْ انْتَضَبَ لِذَلِكَ مِنْ شِيعَتِنَا كَانَ أَفْضَلَ مِمَّنْ جَاهَدَ الرُّومَ وَ التُّرْكَ وَ الْخَزَرَ أَلْفَ مَرَّةٍ لِأَنَّهُ يَدْفَعُ عَنِ أَدْيَانِ مُجِيبِنَا وَ ذَاكَ يَدْفَعُ عَنِ أَدْيَانِهِمْ» (شهید ثانی، زین الدین بن علی، منیه‌ی المرید، ص ۱۱۷، قم: ۱۴۰۹ق).

